
Te Toa Takitini

Registered at the G.P.O. as a Newspaper.

Number 73.

HASTINGS.

Hepetema, 1927

HINOTA O TE PIHOPATANGA O WAIAPU.

Kei te Paraire te 30 o nga ra o Hepetema nei ka hui te Hinota ki Nepia.

I te 7.15 a.m. te karakia Hapa.

I te 10.30 a.m. ka hui ki te Whare-karakia (Cathedral) Hei reira karangatia ai te roru o nga mema.

I te 2.30 p.m. ka hui ki te whare-hui o te Hinota.

I te Ratapu ko nga karakia nui i te Cathedral.

I te Turei i te 10 a.m. ko te Hui Topu o nga Komiti Tumuaki o te taha ki te iwi Maori. Me tae mai nga mangai e whakaritea ana o ia komiti tumuaki ki tenei hui. He nui nga take hei mahi ma tatou.

Kei te tono hoki te Kai-tiaki o nga moni o te Pihopatanga, kia kaha nga pariha Maori ki te whakariterite i nga nama kei runga i tena pariha i tena pariha, ka mau mai nga moni e rite ana ki ta tatou Hui Topu, kia marama ai tera wahi o nga mahi.

TARI O TE ORA.

No te po o te Turei, te 30 o nga ra o Akuhata nei, ka hui te Kaunihera o Tamatea, me etahi o nga rangatira o Heretaunga ki te Y.M.C.A. i Hehitingi, ki te pohiri, ki te manaaki i te takuta hou o te iwi Maori, ara i a Takuta Erihana (Ellison) kanui te pai o nga kouro me nga whakariterite.

Ko te riiwhi tenei o Te Rangihirua. He tangata pai, marama, ngawari, a tera hoki e whakapau i tona kaha ki te rapu i te oia tinana mo tana iwi Maori. E te iwi, manaakitia to tatou rangatira, te kai-arahi i a tatou ki nga taumata marama e kite ai tatou i te taonga nui e whaia nei e te ao, ara te ora mo tatou, me a tatou tamariki.

He mea Pauu e Rev. F. A. Bennett, he mea ta e te Herald Office,
Tennyson Street, Napier, H.B.

TE TOA TAKITINI.

Te Utu mo te Pepa 10/- i te tau.

Me penci nga reta "Te Toa Takitini," Box 300, Hastings.

644

TE TOA TAKITINI

Hepetema, 1927

NA ARIKI.

Kei te rangona nuitia tenei reo hou i roto i te iwi Maori. "NGA" Ariki, "ma Nga Ariki e manaaki," me tera tangi o te reo ina whakahuatia te Atuatanga. E hea ma, kia wahi, kia ihiihi te whakahua i te ingoa tapu rawa o te tatou Matua i te wahi ngaro.

Tena tirohia a tatou karaipiture, e kore rawa e kitea tetahi rarangi kotahi e whakaatu, mai ana, he mea tika ano kia whakahuatia te "Nga" i te taha o te Tokotoru Tapu, Matua Tama, Wairua Tapu. Kei te he te whakahua i te "Nga" mo te Atuatanga. Ko tetahi o nga take nui i whiriwhiria ai e te atua a Iharaia he iwi mona, kia waiho ai ma ratou e pupuri te akoranga me te kaupapa o te Atua kotahi. He maha nga whiunga a te Atua i a Iharaia i to ratou whakarereenga i te whakapono ki te Atua kotahi. I homai e te Atua nga ture kotahi tekau ki a Mohi hei whakapumau i to ratou whakapono: "Ko Ihowa ahau, ko tou Atua: aua etahi atua ke atu mou ki mua atu i ahau." E ki ana te Whakapono a Atanatiu:—

"Ko te Matua te Atua, ko te Tama te Atua ko te Wairua Tapu te Atua. Ehara ano ia i te mea tokotoru nga Atua, engari kotahi ano Atua."

He uaua tenei korero te whakamarama. Otira, me pehea e mau ai i te hinengaro tangata te hohonu, te whamui, te ikeike, o nga whakaaro o te Atua. Noreira e tika ana kia takoto uaua, notemea ko tetahi wahi anake e mau ana i a tatou i tenei wa.

Te tahi kupu whakarite o mua iho mo te Kotahitanga o te Tokotoru ko te Ra. Kotahi tonu te Ra e whitu nei. I haere mai i roto i taua ra te mahanatanga, me te marumataanga. Kaore e kii e toru nga ra, engari kotahi tonu. Kaore te tangata e pohohe ki te karanga ei, ka mahana Nga Ra e tiao nei. Engari ka ki, Te ra. Waihoki, kaua e kii "Nga" Ariki, engari te Ariki, te Atua ranei.

Ko te whakahua tokomaha i te Atuatanga, he whakahoki i a tatou ki te wa o te pouritanga, ki te wa i karakia ai o tatou tipuna ki nga Atua maha o te ao tawhito o te Maori.

Ko te akoranga a te Hahi mo te Atuatanga, kua oti te whaka-kaupapa e te Hinota i fu ki Ranana i te tau 1562, ara ka 365 nga tau o taua kaupapa e takoto ana, a kaore rawa i taea te whakakorikori. Ko taua kaupapa kei te whakarohu, Nana I.

1. Mo te Tokotoru Tapu kia whakaponohia.

Kotahi rawa te Atua ora, te Atua pono, no tua whakarere, a ake tonu atu; kahore ona tinana, kahore ona wahi, kahore te manaa e pa ki a ia; kahore he mutunga mai o tona kaha, o tona mohio, o tona pai; ko ia te Kai-hunga, te Kai-whakau o nga mea katoa, o nga mea e kitea ana, o nga mea hoki kahore e kitea. Tana Atua kotahi nei, he Hunga Tokotoru; te Atuatanga o tana Tokotoru, kotahi tonu; te kaha, kotahi tonu; te ora o tua whakarere a ake tonu atu, kotahi tonu. Tana Tokotoru nei, ko te Matua, ko te Tama, ko te Wairua Tapu.

TIROHIA NGĀ KARAIPIURE.

Ko enei kaupapa katoa kua whakahuatia i runga ake nei, he mea tango mai i roto i nga Karaipiture. Tenei etahi rarangi hei tiroiro ma te hunga e tino rapu ana i te maramatanga. Kia pai te titiro, me te inoi ki te Atua, kia tukua iho he maramatanga, kia kite pai ai tatou i te huarahi hei hokinga atu mo tatou ki roto ki te kahui pono o te whakapono Karaiana.

Hca. 4.24.—“He Wairua te Atua, me karakia hoki nga kai-karaki ki a ia i runga i te wairua, i te pono.”

Tiu. 6.4.—“Whakarengo e Iharaia; ko Ihowa ko to tatou Atua, he Ihowa kotahi.”

Tiu. 4.35.—“I whakakitea mai ena mea ki a koe kua mohio ai koe ki a Ihowa, ko ia te Atua; kahore ke atu i a ia.”

Ihaia 44.6.—“Ko te kupu tenei a Ihowa o nga mano, ko ahau te tuatahi, ko ahau ano te mutunga; kahore atu hoki he atua, ko ahau anake.”

I Kori. 8.4.—E ki ana a Paora: “Kahore hoki he atua ke, kotahi anake.”

Karatia 3.20.—“Kotahi ia te Atua.”

I Kori. 8.6.—“Ki a tatou ia kotahi ano atua, ko te matua, ko te take ia o nga mea katoa, e ahu ana ano tatou ki a ia; kotahi hoki Ariki, ko Ihu Karaiti, nana nei nga mea katoa, nana hoki tatou.”

Tera atu te nuinga o nga rarangi nei, oira kua rahi enei i runga ake nei.

I whakatupato te Atua i a Iharaia kia kaua e whai i nga karakia ki nga Atua maha o nga tau-iwi. He mate hoki te mutunga iho. Ko te hunga ia e pupuri pono ana i te kaupapa a Ihowa ka manaakitia ratou. Kaati noa i konei enei whakamarama mo te he o te whakahua i te kupu nei Nga Ariki. Whakarerea putia ake tana kupu e nga hou, ka hoki mai ai ki te karanga tika i te ingoa tapu o to tatou Matua i te wahi ngaro. “Kia tau ki a koutou te manaakitanga a te Atua Kaha rawa, a te Matua, a te Tawa, a te Wairua Tapu. Amine.

Ka pa te mate ki te tamariki whangai ki te **Wood's Great Peppermint Cure.**

NGA HUARAHI O TE MATAURANGA.

Na R. T. K.

Me ki e au whanau ana mai te tangata ki te ao timata ana tana ako taea noatia te ra o tona matenga. Ko te tino kai-whakaako o te tamaiti ko tona koka. Na tona koka ia i whakaako ki te korero, ki te whakaaro, ki te mahi. Na tona koka ia e whakaako ki te whiriwhiri i te pai i te kino; i te tika i te he. Ko tenei e take i kaha ai te pakeha ki te whakaako i nga tamariki wahine; i banga ai he kura nunui mo a ratou kotiro. No te mea ko nga kotiro hei kaiwhakaako mo a ratou na tamariki, mo enei whakatupuranga e heke iho nei. Ma te pai o nga koka ka pai ai hoki te iwi. He tika rawa te korero a te pakeha, ko nga koka o nga tangata nunui he wahine papai. Pai koka pai tamaiti; kino koka kino tamaiti. Ko tona koka te kai pokepoke o te ngakau o te tamaiti. Ko nga whakaakoranga a tona koka e kore rawa e warewaretia e te tangata no te mea no te ngawaritanga o te ngakau i whakatokia ai.

Ko te korero a etahi tangata e mea nei kaore he painga o te whakaako i nga tamariki wahine he tino pohehe. No nga tangata kuare tena reo.

Kaua tatou e ki kia tae rawa te tamaiti ki te kura ka timata ai tana ako. Ko te whare kura turehiki o te tamaiti ko tona kainga ake ara ko te wahi e kaha nei e te pakeha ko te hame. Ko te tino kareti tena. I aukaha mai hoki te tamaiti i roto i nga ringaringa o ona matua ki te tahora angakopoko o te ao. Na reira, e hine ma, e tana ma; e kui ma e koro ma; kia ngakau-nui te aukaha i nga ngahau o a koutou tamariki kia toa ai ratou ki te tu ki nga ngara nui o te ao.

He tino tikanga na te tamariki te whai te ako, i o ratou matua, i o ratou tuakana, i o ratou hoa. Ko ta te tamaiti mahi tena he ako i te ao, i nga mahi, i nga tikanga, a tona koka, a nga tangata e kite tonu ana, e rongu tonu ana, ia. Haere ake i nga huaraahi maniania nae te titiro whakamuri ano tena pea he tamaiti kei te aru i a koe. E ki ana a Te Karaiti he hana tino nui tena te he o te tamaiti i te tangata.

Ko nga matua whai-whakaaro e tupato ana ki te ata whiriwhiri i nga hoa mo a ratou tamariki; he mana tino nui hoki to nga hoa ki te hiki ki te tuka ranei i te tamaiti. I nga kura huihui ka whakarongo nga mea pakupaku ki nga mea rarahi e korero kino ana, e korero wahine ana, e korero tane ana ranei.

I taku huakanga i aku korero i k' au e ako ana te tangata mai o tona whanaunga tae noa ki tona matenga. Kaua tatou e mea hei te kura anake ako ai. Ko te kareti nui whakamarama e ako ai te tangata ko te ao. He korero whakamarama na Timi Kara, he poto noa tona kuranga, korero ia i tae ki nga kareti, ka mutu ano tona kareti ko te ao. I whakarongo a Timi Kara ki nga tangata matau, i korero i nga tino pukapuka, i titiro i whakarongo ki te ao. Ko te tino pukapuka mana ia i whakaako ko te Paipera Tapu.

Kaore he mutunga mai o te ako, kaore he mutunga nui o te matauranga. He huihua nga huaraahi, he huihua nga kai-whaka-

ako, o te matauranga. Engari kia mataara, kia hihiko ki te hopu ki te ako. Tuhia, whakarangona, koreroia, nga tangata mara-ma, nga tangata maia, nga tangata pupa. Kua e aru i nga matapo kei tika tokomua aia ki te wakarī. He tino matauranga tonu te ata titiro, te ata whakarongo, te ata hurihuri.

He tino mate no te Maori te paku korero, te whakaputa matauranga. Pai atu mo taua mo te Maori me i nui ake ko nga kai-whakarongo, a i iti iho ko nga kai-kauwhau. E ki ana ko ia tangata:-

Ko te wahi e wahi ana nga anahera ki te tu ka rere te wairangi.

Ka mutu te mea auau ki a au ko te whakaputa matauranga o te tangata kua. Kua tuhituhi etahi tangata ki nga nu-papa Maori i nga take kaore nei ratou e mohio. E mohio ana au ki tetahi tangata tino kua engari e whai ana ia maua anake nga korero, a ahakoa na tetahi atu te korero ka tangohia e ia maua. He tangata hoha te tangata kua.

Tera ano etahi tangata kua ara i waenganui i a taua i te Iwi Maori, he tangata kahore i tika kia whakaako i te iwi, kia whakarangona ranei e te iwi engari he nui o te iwi i whakarongo a i aru i a ratou. He mena maua rawa tena ki toku ngakau, ki toku wairua. He tohu tena ki te tane eiki tena. Ki te kua rawa tetahi wahanga nui o te Iwi Maori. Kahore ano ratou kia whai-whakaro ki te ata titiro ki te ata wai-wai i te tika i te he. Ko te tikanga ia kua ana atu taua ki roto o te maramatanga, oira ko te ahua kaore ana. Kua ano kia u te ngakau o te Maori. Ko nga tangata e tika ana kia whakarangona kaore i te whakarangona; ko nga tangata kahore i tika kia whakarangona kei te whakarangona.

Kei te piki tonu te matauranga o te pakeha. Kua korero ihe te reo tangata i nga hupua, kua rerehia a-mamutia e te tangata nga moana whanui o te ao, tena ko taua ko te Maori kei te pohhe tonu, kei te hoki whakamuri ano ki nga ra o te kuaetanga ahakoa kua tuwhera ki te tangata nga huarahi huiua o te matauranga. Ahea ana, o te Ariki! ahea ano?

“REWHAREWHA.”

(T. Wi REPI, M.B., Ch. B., N.Z.)

Ka pa tere mai te mate ki te tangata, ka tau maha te mahunga, ka matihetihē, ka hēke te wai i te iho, i nga whatu, ka tungawiri, ka kīia kua paunga taua tangata e te “Rewharewha”. Ko te kupu nei ko te “rewharewha”, he tikanga ke tona i tona timatanga mai ki te uru ki roto i te tatau reo. Kei waenganui i te 70 me te 80 tau ka hōri ki muri, ka pa mai tetahi mate nui ki te iwi. Na taua mate i tiki te iwi Maori ki te po. Kaore tatau e tena whakapūrangā, e te whakapūrangā ranei i mua tata atu i a tatau i kite i taua mate. Engari kei te rongo tatau e kīia ana: “te tau a Rewharewha”. Naakei noa i mahara, ko taua mate he mate uruta; he influenza ranei, he mitara ranei, he piwa taipō ranei. Ehara tena i te aronga o te ingoa o ta tatau

korero e mau iho i runga nei. Heoi ano ko te kupu nui tonu e rangona nei i te ra, i te ra, he "rewharewha" te mate o te tangata.

PUTAKE O TE REWHAREWHA.

Ehara tenei i te mate e arotia nuitia ana e te tangata anei nga whakahawea: "E tama he rewharewha noa te mate o mea." "E tama he rewharewha noa e ia; apopo koua ora." "Tou mate e tangata ware he rewharewha noa." Koianei te take i kore ai e tupato te tangata kei pangia ia e te rewharewha; i kore ai hoki e tiaki ia ia ina pangia ia e taua mate.

Ki te reo tohunga kore o te Iwi, te putake o te mate nei he matao; ara he noho i te wahi matao, he noho i roto i nga kakahu maku, he noho i roto i nga hu maku, he noho ranei i tetahi wahi e pupuhi ana te hau. Ka tapaiia taua mate e te reo nehera o te pakeha, he "cold", ara, he "matao", he "makariri". I runga i tena whakapono, ka whakaarohia e te kuare, ko te rongoa pai he tahu ahi i ro whare, ka pa i te tatau, i te mataaho, i nga wini, kia mahana ai. a, kei uru mai hoki te anu ki roto i te whare.

Engari i ahua pa tata atu ano te matao ki te putake o te mate nei. Ko tona tata tenei. Ka whaka-ngoikoretia e ia te tinana o te tangata. Kaore ano i pangia te tangata e te mate nei ka papangia nga wini, nga tatau. Ka ngongo te tangata tona wahine, me ona tamariki i te hau kino. Ka whakangoikoretia te tinana. Hei te taunga mai o nga purapura o te mate nei ki roto i te ihu o te tangata kua heke te kaha o tona tinana i te ngongo-nga i te hau kino ka whai pakiaka ana purapura. Ka rongo taua tangata i te rereke. Kua pangaia ia e te rewharewha. Kua tipu nga purapura nei ki roto ki tona ihu. Te ingoa o nga purapura mate nei he "disease germs", he "microbes", he "pathogenic organisms"; ara, he purapura no te mate. Ki te kore enei purapura e to ki roto ki tetahi tangata, kaore ia e pangia e te rewharewha kaore nga purapura nei e kitea e te whatu tangata nei. He tino pakupaku rawa aua mea. Otira kei rare noa atu i te pakupaku. Ma te microscope anake ka kitea. Me tango tetahi kora o te hupe o te ihu o te tangata pangia houtia e te rewharewha ka whakamaturu ki runga maramara karaihe; ka mutu ka rara ki te mura o te "spirit lamp" kia maroke ai; hei muri i tena ka puru ki roto i te wai-puru (methylene blue); hei muri i tena, ka horoi ki te wai matao. Ka tahi ano ka whakatakoto ki raro i te microscope kia tirohia. Ka kitea aua ngarara, e putu ana, e ngaweki ana, e oreore ana. Kua puru ratau i te wai puru (methylene blue). Kua whakataua e te Ropu Tohunga puta noa i te ao, ko nga ngarara nei te putake o te rewharewha.

Te puiaki o te hanga ngarara nei ko nga wahi kore hau, kore ra, wahi pouiri. E mate mate ana ratau i te mahana o te ra, i te hau pai hoki. Kei nga wahi katoa ratau e ngaweki ana, e rere haere ana, e pulia haeretia ana i roto i te puehu kei te maha nga miriona o aua ngarara e tau ana ki roto i te ihu o tena, o tena. Engari, kaore e pangia katoatia ana. Ko nga mea anake kua ngoikore i te hau kino, e titi o ratau purapura ki reira.

HE MATE RERE.

He mate rere te rewharewha. E rere ana te rewharewha o te tane ki tona wahine; o te tamaiti ki tona hoa; o tetahi o te whanau ki etahi. Kei te marama katoa tataui ki tenei ahua o te mate nei. Ki te nga atu te mea mate ki roto ki te ihu o te mea ora, ka pangia e te mate nei. Ki te noho huihui te whanau, i roto i te ruuma kotahi, ka pangia katoatia ratou. Ki te noho huihui te Iwi i roto i tetahi Whare Runanga, a, he rewharewha to tetahi, to etahi ranei, me te kati o te tataui, tae noa ki te mataaho i te tuarongo, ka pangia taua iwi katoa, taua manuhiri ranei. Koianei e kati nei e te Tari o te Ora, nga whare Tiata, nga whare Pikitia, nga whare kura, ara nga whare huihui katoa i nga wa e pa nui ana ngamaterere. Ae he mate rere te rewharewha.

"KA PUTA TE AHOAHO, KEI MURI TE TANIWHA."

E hara te rewharewha i te mate patu tangata. Na reira ka whakahawentia e te tangata; ka kiia he "rewharewha noa." Engari he kai karanga ia i nga mate taunaha, patu tangata hoki. He rite ia ki te mango paku nei ki te ahoaho. He kai whakaatu no te taniwha kei muri; ma te taniwha ke e patu te tangata. Ki te kore e tupato te tangata e pangia ana e te rewharewha ka nuku haere taua mate ki te "bronchitis," ranei, ki te "pneumonia" ranei, ki te "pleurisy" ranei, ki te "empyema" ranei, ki te "mate kahi" ranei, ki te "chronic bronchitis" ranei, ki te "emphysema" ranei. Ma tetahi o enei ta raua tangata e patu. Ki te rongu tataui kua mate a mea i te pneumonia, i timata mai tona mate i te rewharewha; kiia mate ranei a mea ake i te "pleurisy"; i timata mai i te rewharewha kua mate a wai ake i te "acute bronchitis"; i timata mai tona mate i te rewharewha. Kua mate a mea tangata i te "Kahi"; i timata mai tona mate i te rewharewha. No reira kei whakahawea ki te mate paku nei ki te rewharewha.

TE RONGOA: ARA, TE TIAKI.

E rua nga momo rongoa. Tuatahi, ko te karo, kei ngau mai te mate kia tataui. Tuarua, ko te rongoa ina pa mai te mate kia tataui. Te Karo: He whakatauki na te pakeha: "Prevention is better than cure." Ara: "he pai ake te kaupare atu, i te tuku i te mate kia pa mai, a, ka rongoa ai." Ki te moe i te po, me huaki nga wini o te ruuma. Ki te pangia tetahi o te whanau e te rewharewha me wehe atu ki te whanga. Kua e haere ki nga huihui i nga whare runanga mehe mea he maha nga mea rewharewha kei reira. Kua e haere ki nga kanikan, ka werawera, ka puta ki te wahi matao haere ai. Ki te maku, kia tere te tangotango i nga kaka maku ka kakahu he kaka maroke. Ki te maku nga hu kia tere te tangotango, ka kokomo he hu maroke. Kua hei tere te puta ki waho i muri tata iho o te kaukautanga i ro waiwera.

Te Rongoa: Ki te timata te whenguhengua o te ihu, ko te wa tena kua tau nga ngarara kei roto i tana ihu. Ko te huarahi tena

o ana ngarara. He wa tika tena hei patunga i ana ngarara kei tata ana mai. Ko te patu ngawari tenei. Me whakaki he kapu wai mahana, kotahi paina te rahi o te wai. Ka koko mai he tote, kotahi te ti-punu, ka kororirori ki roto i taua wai. Kia mahana noa taua wai. Me ngongo e te tangata ma tona ihu, a, ka puha mai ma tona waha. Kia pau katoa taua wai. Kei maharabara koe ki te rere o te hupe. Ehara i te mahi whakapaipai. Ka mutu tena, ka riringi he wai tino wera ki ro peihana, ka puru e rua tepara punu mahitete ki roto. Ka ata whawhao i nga wae-wae ki roto. Te mea pai kia mahana pai noa i te tuatahi kia waiia nga wae-wae, ka ata riringi mai he wai paera. Ka pena haere tonu, heke noa te kakawa i te tinana. Katahi ka muumu i nga kaka ka whaka maroke ki te tauwera moroke. Ka kai he rongoa whakatikotiko, (kua i te wai harakeke, he kaha rawa tena) ka tomo ki roto i te moenga. Oho rawa ake i te ata kua pai. Mehe-mea kaore e pai, me mahi ano nga tohutohu i runga ake nei. Mehenea kua tae rawa atu te mahi a nga ngarara nei kei raro atu i te putake o te arero, kua uaua tena. Kua tae tena ki te wa tika mo te karanga i te Takuta.

TE WHAKAMAHARATANGA KI A TA.

TIMI KARA.

(P.H.T.)

No nga ra i mua atu i te matenga o Ta Timi Kara i tera tau ka whakaritea ko te whakanuinga i tona ra whanautanga i tenei tau (Akihata 20) me tu ki Te Whakaki wahi o Te Wairoa. Kaati i taua wa ka whakaritea kia hangaia tetahi whare nui ki reira mo taua ra. I kotahi tonu te whakaaro o Ta Timi me Te Iwi i Te Wairoa kia hangaia taua whare (Horo) a i kaha hoki te awhina a Timi i taua whare kaati rokohanga ka honoa ia e te mate, a ko nga whakarite mo taua ra i maumahara tonu i te iwi. No roto o nga ra o Hurae ka puta nga panui mo taua hui. Ko nga putake i panuitia koia enei e whai ake nei:—He whakakaha i nga mahi i mahue iho i a Timi. He whakatuturu i taua ra (Te 20 Akihata) hei ra huihuitanga whakamaharahara ki nga mahi a Timi me te hui o Te Ropu Awhai (Welfare League) i kiia ake nei e ia kia whakaturia hei awhina i Te Iwi. Kia tirohia te ahua o te kaupapa a tena Hahi a tena Hahi.

I roto ano i taua huinga ka whakaritea kia tu he puri whutuporo he Hooki ma Rauwa me Pipiwhakao, a i tonoa kia whakaritea i taua hui te Kapu a Te Pirinihi o Weeri i homai ai hei puri ma Te Iwi Maori.

Ko Te Iwi Marae ko nga hapu katoa o Kahungunu i roto o Te Wairoa me Te Mahia. Ko Te Iwi whakaeke no Ngati Porou, no Rongowhakaata me nga hapu maha o Turanga, Tinireto me Waikaremoana, Heretaunga, me nga Iwi pakohia i haere mai i Poneke, Haakipei, Kihipame, kaati ahakoa te nui i te Iwi whakaeke, nui atu te kai me te manaakitia patia e Te Iwi kaninga. E

rua nga maaki nunui hei moenga tangata, kotahi te maaki kainga me Te Hooro hei huihuitanga hei ngahautanga i nga po. E rua nga Ropu whakatangitangi, ko ta nga tamariki o Moteo, me ta Rakaipaka, na reira ahakoa e kari nei te marangai me te paruparu tau ana te mauri ki raro i te atahua o nga whakatangi tutepe, tiaahi, whakitarata, ekikuihimi, me nga wokara warihi, wokara wanatepe, ka tau nga mahi o te marae.

E rua nga ahi kai, e toru teepu i tetahi e rua i tetahi. Nui atu nga mea whakamiharo i kitea i te marae mahinga kai ara i te ringa wera (nga kuki) nga tununga keeke, nga mahinga paraoa me nga tununga miiti tae noa ki nga iringa puruki mahara, tae noa ki te mihini tahu raiti me nga whakapaipai o te marae kitini, na te marangai pokanea nei i whakakino hei matakitaki ma te hunga whakaake. Moumou mea katoa te whakakino e te ua. He ahakoa i te mea i kite te kai-tuku korero i enei painga katoa me te iwi e takatu mai ra i roto i te ua me te poharu noa. Me nui rawa atu nga mihi ki tera hunga me nga weita, ahakoa pehea te whakaheke o te ua tino ma pai o ratou kaka. E taea koa te pehea ua nga fairy puutu kaore i ata kitea i te paruparu, heoi ano he teene katoa.

Ahakoa ra he pai katoa nga putake korero e tika ana kia puta he mihi mo te putake mo te whakaporo kaupapa, i whakatakotoria ai e tena mangai e tena mangai, i runga i tona marama i tona marama ki nga whakahaere o tona haahi. E tika ana hoki kia mihia nga tangata i patapatai ki nga kai-korero, mo te ngawari me te tika o te whakatakoto patai kimi i te marama tanga. Ahakoa i ohore te korenga o te mangai o tetahi haahi ki te puta atu ki waho kaati engari i te mea i whakahetia ia e ona ake tangata mo tona ponana ki te pera kaati kitea atu ana kei a ia ake tera ahutanga na reira kaore i ngaro i tona peratanga te marama o tenei putake korero.

No Te Taite 18 o nga ra ka timata te whakaheke o te tangata, a tae noa ki te Hatarei 20 o nga ra, a no tenei ra tonu a Turanga me Heretaunga i eke ai. Ko te taahu o nga korero pohiri me nga whakautuutu eke katoa atu ki runga i te pouaru a Timi. I pau katoa hoki nga waiata Maori a Timi te whakahuahua hei whakatangitangi mo te ngakau aroha timata iho i a Watene Huuka, heke iho kia patu—Te Rito, kia Paetai, Tipoki kia Te Angiangi kia Te Hata me nga tamariki a Timi, tae mai hoki ki nga manuhiri, rite tonu te hapai:—

“Tirohia ki te rangi
E pare waikohu ana
Kaore aku tikanga
Numinumi kau au e”

No te ahiahi ko te wahi i tukua ki nga pakeha. I reira te Mea o Te Wairoa, Te Karaka o Te Ropu Aroha kia Timi, Te Mangai o Te Ripirara o Hehitingi, Te Mangai o Te Ope Hoiu o Te Rohe o Poneke, Te Mema o Te Rohe Pooti o Turanga me Te Kaumatua nei ne Hori Onuma me a ratou tamariki, mokepumu me nga hoa maha o te taha pakeha. I reira ka tukua te whaka-

ahua nui o Timi e tu apa i te taha o te ti, te wahi i whanau ai ia i Te Wairoa. I tukua hoki te wati koura me tetahi mea koura ki te pouaru me ta Hori Omana taonga koura hui tahi atu ki ana kupu whakakaha i a Te Huinga i roto i ona ra e uhia nei e te pouri. Ko nga waiata pakeha a Timi i waiatatia "On the Banks of Alan Water," "The Old Folks at Home," "Home Sweet Home."

"TE KAUPAPA O NGHA HAAHI."

Koia tenei ko tetahi o nga putake korero i Te Hui i tu ki Whakaki. Ko tenei putake i aranga mai i roto i nga whakaututu korero i Te Hui Tau i tu ki Nuhaka i te tau 1925, i pataitia ai i reira he aha te kaupapa o Te Haahi Mihingare. Mai i tera wa a tae noamahi ki te 20 o nga ra o Akuhata nei ara ki te ra mo Ta Timi ki Te Whakaki katahi ano ka whakapungia taua putake engari i whakahaeretia i runga i te tono ki nga Haahi kia whakamaramatia tona kaupapa tona kaupapa.

Ko Te tiapana o tenei putake korero ko Matene Whaanga o Nuhaka. I whakamarana ia kia tu mai te mangai o te haahi kia whakamarana ki te iwi i te kaupapa o tona haahi hei titiro ma te hui. I panuitia hoki te reta mai a Wiremu Takana o Taniwaka whakamahi mai mo taua putake me tona ki mai tera e whakaritea tetahi tangata mo te haahi Monuona mo taua hui.

Te Haahi tuatahi i tu ko Te Ringa-tu, a ko Eria raua ko Te Hau nga kai korero mo tera haahi. I whakamarana a Eria ko Te Ringa-tu ki a ia te haahi o Te Kooti, ehara enei i a Ruka nei, i a Te Wabapango nei he peka noa era, kaore hoki ratou i te whakapono ki etahi atu ahuatanga.

Ko to ratou whakapono kei a Te Kooti tonu, ara he poropiti, a ko ana kupu kei te tu tonu mai ano o te ra i hoki mai i ia i Wharekauri tae mai ki tenei ra. Kei te mau tonu hoki ratou ki Te Ra Hapoti i whakaritea iho ai e Te Karaipiture, a i tono hoki ia kia hapaitia e Te Iwi Maori taua haahi. I whakahuatia ano hoki e Eria nga kupu Hiperu i whakaaria mai kia Te Kooti me ona tikanga katoa o aua kupu, a he mea whakamiharo a Eria e whakahuia ana i aua kupu me tona whakapono i puta mai aua kupu kia Te Kooti me te whakamaoritanga mai.

I muri i tenei ka tu ko Wi Mete o Nuhaka mo Te Haahi Monuona, ka whakatakia mai e ia ana korero i te Kawenata Tawhito tae mai ki nga poropiti, heke iho kia Hobeapa Mete kauramata me Hobeapa tamaiti ka tu poropiti ia, tekau-ma-wha ano ona tau ka whakaaria mai kia ia nga mea o Te Rangi me nga kupu whakamarana o Te Karaipiture, me Te pukapuka Moromona, me te pukapuka o Nivai, me nga whakabaere katoa mo te whakapono ma te Hunga Tapu o nga ra o Muri nei. I whakamarana ano hoki ia i nga kupu o Te Kawenata Tawhito mo tetahi iwi mohoa, ara ka noho haere i runga maunga, i mahara ia kei te hangai enei korero ki Te Hunga Tapu notemua he pera to ratou pa tapu me to ratou whenua. He nui nga painga e akoungia ana e to ratou haahi, kaua nga mahi kino katoa. He

tangata hianga ia kaati no tona urunga ki tenei haahi ka mutu katoa i a ia enei mea. Nga whakahaere awihina i nga turoro me nga pani, te manaaki tangata kei te mahia katoatia e tona haahi. Te upoko tae mai ki te mea iti rawa i roto i nga tikanga o Te Karaipiture kei te whakaritea katoatia e Te Momona, kaati i roto i nga mea kua kitea houtia inaianei, ano te ahua kei te tautoko katoa i nga akorunga a tenei haahi.

He nui tona hiahia ki te korero roa otira i te mea he poto te haora a he nui nga haahi kei te whanga na reira ka poto ana korero, otira i mua o tona nohoanga iho e mea ana ia ko tenei Te Haahi tika notemea e whakarite ana i nga whakahau katoa a Te Karaipiture.

I konei ka tu a patu Te Rito ki te whakamarama i mea a Timi Kara maana tonu Te Haahi Katorika e whakamarama ina tae mai ki taua ra, kaati kua haere atu ia na reira kaore he tangata hei whawha i tera Haahi.

Ka tu a Te Waaka te minita o Te Haahi Ratana ka tono kia hoatu ma ana te karakia i mua atu o tona turanga ki te korero mo tona haahi.

Kaore i whakaaetia tenei tono notemea kua maaro ke te haere o nga korero-a-putake, engari mehemea he korero ana mo tona haahi me timata te korero. Kaati puta a riri-atu ana taua tangata ki waho o te hui, me nga mea o tera haahi i puta katoa atu ki waho.

Kaati i whakakuaretia tenei kai korero o tenei o nga haahi nei mo tona taikaha, me tona ponanatanga ki te riri, ki te haere ki waho.

To muri iho kai korero ko Rev. Hoani, he minita pakeha no te Haahi Perepetiriana. I whakamarama ia he wehenga mai tona haahi pera me etahi atu haahi i wehe mai ra i Te Haahi Katorika. I whakamarama ia i nga ra o mua rawa ka wehe mai nga mahara o Matene Ruta, tetahi tonu o nga tangata nunui o Te Haahi Katorika, ka tu nga haahi o muri mai ka kua he porotehitene (protestants). Ko tona haahi e rite tahi tonu ana ki to Ingarangi, kotahi tonu te wahi e rereke ana. Ko te Mahunga o tona haahi e kua ana he Kaumatua, a ko to Ingarangi he Pihopa, ko nga mahi ia rite tonu. I whakamarama ia ko te nui o nga tangata o Te Haahi o Ingarangi kei Nui Tireni nei e rima rau mano me nga hawhe, ko tona haahi e rua rau mano me nga hawhe, ko Te Katorika kotahi rau mano me nga hawhe, a ko te toenga o nga tangata o Nui Tireni nei kei nga haahi kotahi rau, a kei roto te Ringa-tu, Te Momona, Te Ratana i tera kaute.

Otira ki tana korero e tatoko ana i te kauhau a Rev. Hakiwai i mea ai taua minita. Ahakoa he aha te karakia Karatiana, ko te tangata e mahi ana ia Te Ariki i whakahau ai, ka whiwhi ki Te Oranga-tonutanga. Na reira kia kaha ki te hapai i Te Ingoa o Te Matua o Te Tama o Te Wairua Tapu, ara kia mahara ki te whakahau a Te Karaiti ki ana Akonga i mea ra ia:—

“Haere koutou kauhautia Te Rongopai ki Te Ao Katoa, a meinga kia Iriir'a nga tangata katoa i runga i Te Ingoa o Te Matua o Te Tama o Te Wairua Tapu.”

I muri i tenei ka tu ko Te Teroaiwhiti me Nepia o Nuhaka ki te whakataki i te tinatanga o Te Haahi Mihingare, ara i te kaupapa o tu nei tenei haahi inaianei. Ko te whakamarama he inapi (charts).

Ko aua Mapi i whakaritea ki te rakau me nga kupu whakamarama—

(1) Te Kawenata Tawhito

(Mai i a Kenohi tee noa ki te mutunga).

(a) Te Kotinga

(2) Te Kawenata Hou

(a) Te Iriiri a Hoani

(b) Te Karaiti Te Arika

(c) Te Ra o Te Petekoha

(d) Kauhautia Te Rongopai i Te Ao Katou

(e) Te Whakapakanga Ringaringa

(f) Te Hekenga iho ki tenei ra

Na i teneiwhiti i whakamarama te hekenga iho i Te Kawenata Tawhito, Te Kotinga, me Te Iriiri a Hoani.

Na Nepia ko te mana o Te Kotinga me Te Iriiri a Hoani ki nga Hurai ake.

Naana ano hoki i whakahohe a Te Karaiti Te Kai-whakaora, me Tana whakahau kia Kauhautia Te Rongopai ki Te Ao Katou i runga i Te Ingea o Te Matua O Te Tama o Te Wairua Tapu.

Ko te whakamutunga na Teroaiwhiti i whakamarama te tinatanga mai o nga Pihopa a tae mai ki tenei ra.

Na te mutunga ka kukuhia te hui mo te po a ko te karakia ka tukua kia Hoani (Perepetiriana). Ko te Upoko kauhou "Ko Au tenei hei noho tonu kia koutou a te mutunga rano o Te Ao." Tona whakatauki whatu ngarongaro he tangata, toitu he whakapono."

I muri o te karakia ka tukua kia patai te hunga whakarongo anake. Kotahi tonu te patai na Te Ringa—tu anake, ara he ui ki te putake i mahue ai Te Hapati a ka mauria ko Te Ra tuatahi o Te Wiki hei ra okiokinga.

I whakamarama a Hoani (Perepetiriana) me Hakiwai (Mihin-gare) i roto ano i Te Karaipiture nga tikanga o Te Ture Tawhito ara o Te Kawenata Tawhito me Te Kawenata Hou me nga whakahau a Te Karaiti i Te Ra o Te Petekoha. Ko nga tikanga enei o Te Ture Hou.

Tera nga tangata kaore i tae ki taua hui e ki i nui te pakanga mo enei putake. E hoa ma nui atu te pai me te ngawari o nga hunga korero me te hunga whakarongo. He nui hoki te whakamiharo ki enei purapura papai o nga haahi i hora ai ki te hui. Na enei putake i whakamui ake te pai o tenei i era atu o tatou hui maha..

HE WHUTUPOORO.

I tu te purei whutupooro a Pipiwhakao (Turanga) me Rauaa (Wairoa) i te ra o Te Hui i Te Whakaki (Aug. 20) hinga ana te tangata whenua 25—0. I whakahaeretia tenei purei hei tikanga pohiri i te taonga a Te Piriniha o Weeri i tuku mai ai ki a tatou tamariki i haere nei te tipihenua i Te Ao. Kaati i runga i te maaro o Te Komiti (Advisory Board) i Poneke ka kore maharatia noatia tenei ra nui a Te Tai rawhiti (a taua ranei a Ngati Kahungunu rurua).

He pai ano a Rauaa, engari tino pai atu hoki a Pipiwhakao. Na te mea ano ra i wania mai i roto i nga parae o Makauri. No te po ko nga haka, ko nga poi, ko nga kopikopi, katahi ka tino mate rawa te tangata whenua.

Otira ko te kapu nui rawa i riro i a koe ara ko te kaha ki te whangai i nga Iwi whakaeke. Ahakoa enei painga i a matou katoa ko te mihi me te whakamoemiti mo koutou i whakamohiohia ki enei whakaaro manaaki pai i te hunga whakaeke.

"HE KOTAHITANGA MO TE AO HOU."

(By P. H. Temoana).

(Kei te pepa o Akuhata te timatanga o enei korero.)

Kei roto i enei kupu nunui etahi tino whakaaro hei wawahi ma tatou me kore tetahi hua pai e whakakopura i roto i te hingaaro hei kipakipa i a tatou kia haere-a-ohu, kia haere-a-ngahau ai hoki Te Rau-Tau-Hou e whakamoe-kore-mohio noa nei i tona mokihi iti rawa i roto i nga tai papakirua o te wa. Kei te tiria nga Rongopai e rua, te Mahi me Te Whakapono i runga i o raua tu-whakapaipai katoa, otira kei te kaha rawa te paaha o tetahi reo inaianei e penei ana me waiho nga ra e ono hei ra mahinga ko tetahi mahi pai mo te ra whitu ko te ngahau, he watea hoki tera. Na tenei ahua ka kite tatou i te nui o tera whakatauki a o tatou tupuna i runga ra. Te whanga "taua" ka taea ano te kohiri i nga toa a tae rawa mai kua rite atu te hoariri. Tena ko te kinaki me kai te ata te ra-poupou me te ra-to, ka ngata ai takapu. Tenei mea te mumaniba no mua iho, e rua nga wahanga ko te pai ko te kino, otira ko te kupu a nga tupuna "Ko te kino kia hinga i te pai" na reira i tika ai kia "Mataara 'Tatou'". Ka tika e aku hoa e whakaaraara nei korua otira koutou katoa i tena huarahi i tena huarahi o nga waerenga maha o te wa.

To tatou mate nui rawa ko o tatou whenua kei te noho hua-kore. Ma te mohio ki te mahi, ki te whawha, ki te whakaaro i te mea tika e taea ai enei tikanga katoa. Ahakoa pehea te tawhiti o a tatou haere ki whea ka hoki mai ano ki te whenua hei okiokitanga, na reira i tika ai kia whakakotahi tatou i runga i tenei tikanga a ki te pai ka tuku ara ka 'pool' i nga maramara whenua e toe nei ki tetahi Ropu Tika ma ratou e whakamahi. Ma te penei anake e rokohanga ai te morehu whenua e tukoto nei i roto

i te nuinga o te ringa-tangata-kuare, penei me matou nui noatu nei kei te ao-maori e whakamatau ana ki te kuhu i runga i tona maramatanga pahekeheke noaiho, rokohanga ka tae mai te mea matau ake, kua ki mai me penei me pera ranei, a ka rere i runga i te au ngawari-o-te-kimonga-kanohi, tatu rawa ake, kaumatua rawa ake nga whakaaro kua horomia te whakaaro iti e te mahara ponana, pohehe hoki.

Kei te waimarie ra tatou i tenei wa mehemea ki te tika ta tatou whawha i enei ahuatanga. Titiro, he pukai moni kua takoto i te Kawanatanga, a kua ata wehea mo tena wahi mo tena wahi o nga tikanga nunui e faea ai te whakaturu te iwi. Whakaturia he komiti pai he komiti kaha ko nga mema i te tangata e tuku whakahere ana i tona tinana hei patunga tapu kia ora ai te iwi. Kei te rongu ahau kei te whakakotahi kei te kaha hoki te aroha o nga Ropu Atawhai i Te Iwi Maori na reira e tika ana kia "Manawanui" te iwi, kaore e kore to tatou whakaroputia e o tatou tangata matau e o tatou Kai-hautu. Ki taku mahara tera e takaia a tatou kinaki hei mounu mo nga hua nunui kei nga tauranga, a e matekai tatou mo tetahi wa 'pehea ra te roa' engari ki te pai te whakahaere a tatou ropu ki runga i nga tikanga tika ka puta te Iwi ki Te Ao-tea-roa.

Otiira ko te mea tino tika ki tooku mahara kia whakapaua etahi o aua moni kia whakawhiwhia ahakoa kaumatua, tamariki ranei ki nga mohiotanga katoa, a kia whakapaua etahi moni e pukai ake nei tuatahi:—Hei whakapai i nga kaainga nohoanga, tuarua: Hei tuku i te mohiotanga ki Te Iwi mo Te Ahuwhenua, Mahi-a-Ringa, me Te Mahi-a-Roro. Hei taanga manawa mo enei wa tata he mea tika kia tukua nga mahi Kawanatanga Maori katoa ma a tatou tamariki e tika ana mo aua turanga mehemea ra ia kei te tata atu ano a tatou tamariki ki aua turanga haunga ia nga upoko o aua mahi me noho mai ano i te pakeha. Koia tenei ko tetahi mea tino nui hei whakaarotanga ma Te Kawanatanga ara he whakawhiwhi i a tatou tamariki ki era mahi.

Kia pau te kaha, he wa taumaha rawa enei, e kore ai, e mate a roto ai hoki nga mahara nunui kei roto i a tatou tamariki, ina waihotia noatia ake ratou ki reira pohutuhutu haere ai, a ka riro i te au kaha o te ao ara i Te Wairangi-o-Te-Ao-kume-ke. Ka tika te Kupu tohutohu a Te Tatana i o tatou hokinga mai i nga hararei "Whakatangata! Kia Kaha!", kua whakakohatutia kei Te Aute Karoti e tu ana.

E whai ake ara i nga korero i puta i te pepa o Akuhata ka hori ake nei, i puta ai nga mihi kia Tutepuaki me Te Tutere mo te matohutanga i tenei hei putake whakaohoho i a tatou ehara i te mea kia mataara anake engari kia noho i runga i te mauiri mahi kia eke ai ki runga i tera whakatauki e mea ra:—"Ruia taita! Ruia taita ka tu ko Taikaka anake." ara tona tikanga kia whakahaekia nga whakaaro o tena o tena me nga tumanako o Te Ao Tawhito me Te Ao Hou kia rewa te 'kirimi' o aua wawatatanga kia whai tirohanga kia whai whawhatanga ma te hunga kua noho pai i Te Ao-tu-roa, nga mea kei te aroha, kei te mahi

mo Te Iwi, me te hunga taitamariki e akona mai ra i roto i nga 'Whare Wananga o Te Wa.' E tika ana kia whakapau tatou ki te whakatakoto i tetahi whaka'ro hei kaupapa ma ratou. Me mahara nui tatou mo ratou, pera me o tatou matua, tupuna i mahara nui nei kia tatou; i karangatia ai tatou he 'Huia-tu-rae,' he 'piki-kotuku,' he 'Taiaha-mata-rua' me era atu ingoa whakahirahira a tena tupuna a tena tupuna i tana mokopuna, i tana tamaiti me tana i tumanako ai, enei ahuatanga katoa hei mea whakakaha i a tatou ki te whakairo i te kaupapa Whakakotahi. E tika ana kia mahia e tatou taua mahi notemea kua hiiritia e nga 'Karaipi' te Rongonui me Te Honore o tatou tupuna Maori i kauria mai nei Te Moananui-a-Kiwa, ina tata tonu nei tatou i kite ai, i whakamiharo tuturu ai ki to ratou marama ki aua takanga katoa e whakanuia nei ratou i roto i enei ra. Kei te patai te hinengaro o Te Ao Kohungahunga 'He aha ra i pera rawa ai te marama? E ki ana Te Karaipiture:—"Rapua ka kitea."

Tena e nga Toa o Te Wa! Tu ake! Reia! No roto o Here-taunga ka kua na Tuhotoriki tenei ki "He Toa Takitini taku Toa." He manu hauwarea noa te pakura (pukeko ki etahi) i roto i nga tau e aranga ana te hinu o Maungahaaruru me Munga-wharau, otira na te kaikore, na te kaikawa ranei ka hiki te wariu o tenei manu ina hoki i uia ai "Kei hea nga toa whai-pakura a Terehunga?" Ana ano te whakatauki e tika mo tena rohe mo tena rohe hei whakamaharahara mai i o tatou matua me o tatou tupuna kia tatou i mahue ake nei ta ratou whakatauki hei titiro ma tatou, hei 'Anaraihe' (analyse) ma tatou i tenei wa e mea ra:—"Whatu ngarongaro he tangata, toitu he whenua." He momo tangata tenei kua ngaro i a tatou, engari kua tupu ake, iti nei:—Ko Ta Timi kua ngaro, ko Ta Pomare tenei, ko Ta Ngata tenei, ko Takuta Te Rangihira, Takuta Wi Repa, Takuta Erihana tenei, me era atu o tatou kua whakangaia ki nga paepae o nga Whare Wananga o Te Wa, me o tatou na nga tupuhi o Te Wa i kuru kia tana-tane, kia tana-wahine. Otira ko te mea kei te whakamataku i etahi o tenei hunga ko te reo o "Te Ao Whakapau" (the Commercial World). Ko tana akoranga:—"Kia koe ake a koe ano." Na reira ki te peka koe ki wahike mounou ai i te meneti kotahi, tera e pakiri o niho me te whakakorouaki i o uaua katoa ki te oma kia mau i a koe te haora o te tereingitanga o Te Ra. Ka tika ra tenei whakatauki:—"Manakitia te iti, he Rei-matamato no Ngahuru-tikotiko-tere." No nga ra i tutataki ai Te Whanau o Iharaia ki nga Amoraiti ka tonoa e Hohua kia tu te ra me te marama, tu tonu. Otira ko Te Ao Hou kaore e whakaae ki tenei i raro o te Ture Irirangi (Law of Gravitation). Kei hea te kuaha ki tenei maramatanga? E ki ana Te Karaipiture:—

"Patukia a ka uakina kia koe."

Mo te mare kaore he rongoa hei rite ki te **Wood's Great Peppermint Cure.**

"TE WHAKAPAPA WHAIKI A TE WHATU-MANAWA."

(THE CONSCIENCE WHISPERS GENEALOGICALLY

(Na P. H. Tomoana.)

("He Tangi mo Wiripine 'Miraka' Aranui.")

Tirohia atu ra nga tai e pupuke
Takare Raumati e Kakawa i roto ra,
He Rehatai-moana iri ana i te kamo,
Me he Kare-a-roto te paunga ki te uma.
Ngahuru-mai-rangi ana te tangi ki a koe
Taukuri ra ia te muna Ngau-ao!
He Matewai Tauhinu ka warea nei koe
He Marangai-areare na i Tam-awhi,
No Tiorau e i Rapua-i-te-rangi
Ka Rarapa Te Uira i roto Te Ata-rau
Marana rawa mai, ka riro ia koe na! !

("He Maicha ki Te Iwi.")

Ma-hina-a-rangi ana mai Tararua,
Kia Whakatomo atu te moana uiruri.
Tauhei-tia ake ko Te Rimu-rapa nei,
I Roto-Raukawa e, po tangotango rawa
Numia-i-te-rangi, Nga-rangi-ka-whina,
Na ana tenei hange "Te Tikaro Manawa."
Maioha atu ana te Ara-moana ra
Ka hewa ianei ko Tu-A-whiorangi na! !

("Rauwatia Te Waka.")

Haerewa mai ra e Tini, Rautangata
Te Take o Po-hoi i Hirawea nei.
E Rua Tau-ruru! E Rua Tau-wehe!
E Ruarahanga 'Moca mai o Whatu'!
Ngawhakatutare-o-te-rangi kia mau!
Kerotaha ake ra e Hine-Rau-Wharangi
Whakawarea ake ki te Ara-maikuku,
Kia Tipi-Whakairo ki Te Poroporo rawa,
Kia Tu-rahui i Te Ao-patuwhare,
Hawea-Te-Marana e Kai-moetia nei na!

("Te Koha ki Te Iwi hei Te Rau Oriwa.")

Me Mihiroa atu kia Tamangaro e!
He Rehunga iti noa, he Manawa i Kawakawa!
Haere mai e pa me Te Whatuiapiti;
Aku hei-tawhiri, aku kati-arama.
Te Rangikoianake, Tu-purupurutia!
Ka Whananga-i-te-rangi, hei Te Rau Oriwa!
Tu mai e Taha Hikitia-i-te-rangi,
Te Puna o Te Aroha he Rangikaunuhia,
Hei Taanga Manawa mo Takitaki e,
Kia Hira ai ra Te Rongo ki Rotohenga,
Kia Toi noutu Te Moana i Patoka,
Hei Wikitoria mo Te Uamairangi na! ! !